

۱۳۷۶-۲۳۰
۹۶۴-۱۲-۱۲

حقوق اطفال و نوجوانان

بررسی تطبیقی

دکتر محسن صفری

عضویت علمی دانشگاه تهران

دکتر رضا هروی

عضویت علمی دانشگاه تهران

عشره
۱۱۰

سرشناسه	صفری، محسن، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	حقوق اطفال و نوجوانان بررسی تطبیقی / رضا زهروی، محسن صفری.
مشخصات نشر	تهران: دادگستر، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	۲۴۸ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۲۸۲-۰۵۷-۰ : ۱۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	قیفا
موضوع	حقوق کودک — جنبه‌های مذهبی — اسلام
موضوع	حقوق کودک — ایران
موضوع	حقوق کودک — مطالعات تطبیقی
شناسه اثر: رده	زهروی، رضا
رده بندی کلاس	۱۳۹۴ ج۷ ص/۴/ BP۲۵۳
رده بندی دیویی	۲۹۷/۶۴۴ :
شماره کتبشناسی ملی	۴۱۰۹۷۳۱ :

حقوق اطفال و نوجوانان

بررسی تطبیقی

مؤلف: دکتر رضا زهروی و دکتر محسن صفری

ناشر: انتشارات دادگستر

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۸۲-۰۵۷-۰

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر دادگستر محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویس این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله، فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، میدان حضرت ولی عصر (عج)، بلوار کشاورز، ابتدای

خیابان فلسطین، کوچه شهید ذاکری، بن بست سوم، پلاک ۶

تلفن ۸۸۹۰۴۴۶۵ - ۸۸۹۰۵۴۶۰ فکس ۸۸۹۱۰۳۳۳

کدپستی: ۱۴۱۶۷۵۳۶۸۱

آدرس سایت: www.dadgostarpub.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱۳
مقدمه.....	۱۵

بخش اول کلیات

۱. گفتار نخست: معنانشناسی طفل در سیاستهای افتراقی مربوط به آن.....	۱۹
۱-۱-۱. روریت سیاستهای افتراقی در حمایت از اطفال.....	۱۹
۱-۱-۲. زمینه و زمینه‌های تصویب میثاق حقوق کودک در اسلام.....	۲۰
۱-۱-۳. معنانشناسی کودک.....	۲۱
۱-۱-۴. ارکان کودک‌انگاری.....	۲۲
۲. گفتار دوم: اقسام کودک‌انگاری.....	۲۴
۱-۲-۱. کودک‌انگاری در علوم تربیتی.....	۲۴
۱-۲-۲. ابعاد و عوامل "گذر از گتره کودکی به لحاظ ثبوتی".....	۲۴
۱-۲-۳. علانم و آثار گذر از گستره کودکی به لحاظ بیاتی.....	۲۶
۱-۲-۴. "کودک‌انگاری سن مدار محض" در حقوق موضوعه ایران.....	۲۹
۱-۲-۵. "کودک‌انگاری سن مدار محض" در نظام حقوقی بین‌المللی کشورهای خارجی.....	۳۳
۳. گفتار سوم: کودک‌انگاری در پرتو اسناد، قوانین، طرح‌ها و.....	۳۵
۱-۳-۱. کودک‌انگاری در OIC.....	۳۵
۱-۳-۲. کودک‌انگاری در کنواسیون حقوق کودک.....	۳۸
۱-۳-۳. کودک‌انگاری و تعامل کنوانسیون حقوق کودک با میثاق حقوق کودک در اسلام.....	۳۹
۱-۳-۴. مسأله تعارض یا عدم تعارض ماده یکم میثاق و ماده یکم کنوانسیون.....	۳۹
۱-۳-۵. متن لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان.....	۴۲
۱-۵-۳-۱. تعاریف و کلیات.....	۴۲
۴. تشکیلات.....	۴۴
۱-۴-۱. سازمان بهزیستی کشور.....	۴۵
۱-۴-۲. سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور.....	۴۶
۱-۴-۳. وزارت آموزش و پرورش، وزارت بهداشت، و درمان و آموزش پزشکی و وزارت تعاون، کار رفاه اجتماعی.....	۴۷

- ۵-۱. جرایم و مجازاتها ۴۷
- ۶-۱. تحقیق، رسیدگی و تدابیر حمایتی ۵۴

بخش دوم بررسی تفصیلی مواد لایحه حمایت از اطفال

- ۱-۲. مقدمه ۶۱
- ۲-۲. پیشینه قانونی مربوط به موضوع ۶۵
- ۳-۲. ارزیابی تفصیلی مواد لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان ۶۸
- ۱-۳-۲. مقدمه توجیهی لایحه ۶۸
- ۱-۳-۲-۱. نقد مقدمه توجیهی لایحه ۶۸
- ۲-۳-۲. تعریف اصطلاحات در لایحه ۶۹
- ۲-۳-۲-۱. نقد تعریف اصطلاحات در لایحه ۶۹
- ۴-۲. گذر از اصل مفاهیم خاص لایحه حمایت از اطفال ۶۹
- ۱-۴-۲. تعریف سوء رفتار در لایحه و مصادیق آن ۶۹
- ۱-۴-۲-۱. نقد تعریف سوء رفتار در لایحه و مصادیق آن ۶۹
- ۲-۴-۲. بهره کشی و معاملات در لایحه ۷۱
- ۱-۴-۲-۱. نقد بهره کشی و معاملات در لایحه ۷۱
- ۳-۴-۲. معامله اطفال و تعریف آن در لایحه ۷۲
- ۱-۴-۲-۱. نقد تعریف معامله اطفال در لایحه ۷۲
- ۴-۴-۲. مصداق نخست فحشای اطفال در لایحه ۷۴
- ۱-۴-۴-۲. نقد مصداق نخست فحشای اطفال در لایحه ۷۴
- ۵-۴-۲. مصداق دوم فحشای اطفال در لایحه ۷۵
- ۱-۵-۴-۲. نقد مصداق دوم فحشای اطفال در لایحه ۷۵
- ۶-۴-۲. تعریف موضوعات و مضامین مستهجن در لایحه ۷۶
- ۱-۶-۴-۲. نقد تعریف موضوعات و مضامین مستهجن در لایحه ۷۶
- ۷-۴-۲. تعریف هرزه نگاری در لایحه ۷۷
- ۱-۷-۴-۲. نقد تعریف هرزه نگاری در لایحه ۷۸
- ۲-۷-۴-۲. قیود تعریف کنوانسیون برای تحقق هرزه نگاری ۷۸
- ۸-۴-۲. تعریف خطر شدید و قریب الوقوع در لایحه ۷۹
- ۱-۸-۴-۲. نقد تعریف خطر شدید و قریب الوقوع در لایحه ۷۹

۸۰.....	۹-۴-۲. تعریف بزه دیده در لایحه حمایت از اطفال
۸۰.....	۱-۹-۴-۲. نقد تعریف بزه دیده در لایحه حمایت از اطفال
۸۱.....	۱۰-۴-۲. تعریف وضعیت مخاطره آمیز در لایحه حمایت از اطفال
۸۱.....	۱-۱۰-۴-۲. نقد تعریف وضعیت مخاطره آمیز در لایحه حمایت از اطفال
۸۲.....	۱۱-۴-۲. تعریف نوجوان در لایحه اطفال
۸۲.....	۱-۱۱-۴-۲. نقد تعریف نوجوان در لایحه اطفال
۸۴.....	۱۲-۴-۲. شروط لایحه اطفال برای وضعیت مخاطره آمیز
۸۴.....	۱-۱۱-۴-۲. نقد نحوه شروط لایحه اطفال برای وضعیت مخاطره آمیز
۸۵.....	۱۱-۴-۲. مصداق نخست لایحه در خصوص وضعیت مخاطره آمیز
۸۵.....	۱-۱۳-۴-۲. نقد مصداق نخست لایحه در خصوص وضعیت مخاطره آمیز
۸۵.....	۱۴-۴-۲. مصداق دوم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۸۶.....	۱-۱۴-۴-۲. نقد مصداق دوم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۸۶.....	۱۵-۴-۲. مصداق سوم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۸۶.....	۱-۱۵-۴-۲. نقد مصداق سوم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۸۷.....	۱۶-۴-۲. مصداق چهارم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۸۷.....	۱-۱۶-۴-۲. نقد مصداق چهارم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۸۸.....	۱۷-۴-۲. مصداق پنجم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۸۹.....	۱-۱۷-۴-۲. نقد مصداق پنجم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۸۹.....	۱۸-۴-۲. مصداق ششم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۰.....	۱-۱۸-۴-۲. نقد مصداق ششم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۰.....	۱۹-۴-۲. مصداق هفتم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۰.....	۱-۱۹-۴-۲. نقد مصداق هفتم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۱.....	۲۰-۴-۲. مصداق هشتم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۱.....	۱-۲۰-۴-۲. نقد مصداق هشتم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۲.....	۲۱-۴-۲. مصداق نهم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۲.....	۱-۲۱-۴-۲. نقد مصداق نهم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۳.....	۲۲-۴-۲. مصداق دهم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۳.....	۱-۲۲-۴-۲. نقد مصداق دهم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۳.....	۲۳-۴-۲. مصداق یازدهم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه
۹۴.....	۱-۲۳-۴-۲. نقد مصداق یازدهم وضعیت مخاطره آمیز در لایحه

- ۲-۴-۲۵. مصداق دوازدهم وضعیت مخاطره‌آمیز در لایحه ۹۴
- ۲-۴-۲۵-۱. نقد مصداق دوازدهم وضعیت مخاطره‌آمیز در لایحه ۹۴
- ۲-۵. گفتار دهم تشکیلات و وظایف نهادهای مطرح در لایحه ۹۵
- ۲-۵-۱. دفتر حمایت از کودکان و نوجوان قوه قضاییه ۹۵
- ۲-۵-۱-۱. نقد تشکیل دفتر حمایت از کودکان و نوجوان قوه قضاییه در لایحه ۹۵
- ۲-۵-۲. ساختار، تشکیلات و وظایف همکاران دفتر حمایت در لایحه ۹۶
- ۲-۵-۲-۱. نقد ساختار، تشکیلات و وظایف همکاران دفتر حمایت در لایحه ۹۷
- ۲-۵-۳. وظایف سازمان بهزیستی در لایحه ۹۸
- ۲-۵-۳-۱. نقد وظایف سازمان بهزیستی در لایحه ۹۹
- ۲-۵-۴. وظایف ناجا در لایحه حمایت از اطفال ۹۹
- ۲-۵-۴-۱. حد وظایف ناجا در لایحه حمایت از اطفال ۱۰۰
- ۲-۵-۸. وظایف سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور در لایحه ۱۰۰
- ۲-۵-۱۰. نقد وظایف سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور در لایحه ۱۰۱
- ۲-۶. گفتار سوم مجازاتها ۱۰۲
- ۲-۶-۱. حبس پدر و مادر در لایحه به‌خاطر ممانعت از تحصیل طفل ۱۰۲
- ۲-۶-۱-۱. نقد حبس پدر و مادر در لایحه به‌خاطر ممانعت از تحصیل طفل ۱۰۲
- ۲-۶-۲. تهدید به فرار از خانه و نحوه برخورد لایحه ۱۰۳
- ۲-۶-۲-۱. نقد نحوه برخورد لایحه با فرار از خانه ۱۰۳
- ۲-۶-۳. بی‌احتیاطی پدر و مادر و نحوه برخورد لایحه ۱۰۳
- ۲-۶-۳-۱. نقد نحوه برخورد لایحه با بی‌احتیاطی پدر و مادر ۱۰۴
- ۲-۶-۴. نحوه برخورد لایحه با مجرمین منافی عفت با اطفال ۱۰۴
- ۲-۶-۴-۱. نقد نحوه برخورد لایحه با مجرمین منافی عفت با اطفال ۱۰۵
- ۲-۶-۵. نحوه برخورد لایحه با موضوعات مستهجن و ارائه آن به اطفال و ۱۰۵
- ۲-۶-۵-۱. نقد نحوه برخورد لایحه با موضوعات مستهجن و ارائه آن به اطفال و ۱۰۵
- ۲-۶-۶. نحوه برخورد لایحه با فروش اطفال و ۱۰۶
- ۲-۶-۶-۱. نقد نحوه برخورد لایحه با فروش اطفال و ۱۰۶
- ۲-۶-۷. نحوه برخورد لایحه با قاچاق اعضا و جوارح اطفال و ۱۰۷
- ۲-۶-۷-۱. نقد نحوه برخورد لایحه با قاچاق اعضا و جوارح اطفال و ۱۰۷
- ۲-۶-۸. نحوه برخورد لایحه با تشویق و تحریک اطفال و... به خودکشی ۱۰۸
- ۲-۶-۸-۱. نقد نحوه برخورد لایحه با تشویق و تحریک اطفال و... به خودکشی ۱۰۸

- ۹-۶-۲. نحوه برخورد لایحه با ازدواج با اطفال و نوجوانان ۱۰۹
- ۹-۶-۲. ۱-۹. نقد نحوه برخورد لایحه با ازدواج با اطفال و نوجوانان ۱۰۹
- ۹-۶-۲. ۱۰. نحوه برخورد لایحه با عدم اطلاع جرائم علیه اطفال و ۱۱۳
- ۹-۶-۲. ۱-۱۰. نقد نحوه برخورد لایحه با عدم اطلاع جرائم علیه اطفال و ۱۱۴
- ۹-۶-۲. ۱۱. نحوه برخورد لایحه با افشاء اطلاعات اطفال و ۱۱۶
- ۹-۶-۲. ۱-۱۱. نقد نحوه برخورد لایحه با افشاء اطلاعات اطفال و ۱۱۶
- ۹-۶-۲. ۱۲. نحوه برخورد لایحه با استفاده از اطفال در ارتکاب جرم ۱۱۷
- ۹-۶-۲. ۱-۱۲. نقد نحوه برخورد لایحه با استفاده از اطفال در ارتکاب جرم ۱۱۸
- ۹-۶-۲. ۱۱. ۱. نحوه برخورد لایحه با دخالت نهادهای عمومی یا دولتی در جرائم علیه اطفال ۱۲۰
- ۹-۶-۲. ۱-۱۳. ۲. نقد بررسی نحوه برخورد لایحه با دخالت نهادهای عمومی یا دولتی در جرائم علیه اطفال ۱۲۱
- ۹-۶-۲. ۱۴. نحوه برخورد لایحه با دخالت نهادهای مستقل در جرائم علیه اطفال ۱۲۱
- ۹-۶-۲. ۱-۱۴. ۲. نقد و بررسی نحوه برخورد لایحه با دخالت نهادهای مستقل در جرائم علیه اطفال ۱۲۲
- ۹-۶-۲. ۱۵. نحوه برخورد لایحه با بهره‌مندی از بزه‌کاران خاص ۱۲۲
- ۹-۶-۲. ۱-۱۵. ۲. نقد و بررسی نحوه برخورد لایحه با بهره‌مندی از بزه‌کاران خاص ۱۲۳
- ۹-۶-۲. ۱۶. نحوه برخورد لایحه با اشیای اختصاصی در جرائم علیه اطفال ۱۲۳
- ۹-۶-۲. ۱-۱۶. ۲. نقد و بررسی نحوه برخورد لایحه با اشیای اختصاصی یافته در جرائم علیه اطفال ۱۲۴
- ۹-۶-۲. ۱۷. نحوه برخورد لایحه با جرائم حدی و قصاصی و تعزیری علیه اطفال ۱۲۴
- ۹-۶-۲. ۱-۱۷. ۲. نقد لایحه در جرائم حدی و قصاصی و تعزیری علیه اطفال ۱۲۵
- ۹-۶-۲. ۱۸. نحوه برخورد لایحه با جرائم رسیدگی و تدابیر حمایتی ۱۲۵
- ۹-۷-۲. ۱. اختصاص شعب خاص برای جرائم موضوع این قانون در لایحه ۱۲۵
- ۹-۷-۲. ۱-۱. نقد و بررسی اختصاص شعب خاص برای جرائم موضوع این قانون در لایحه ۱۲۵
- ۹-۷-۲. ۲. رسیدگی به وضعیت مخاطره‌آمیز در شعب دادگاه خانواده ۱۲۶
- ۹-۷-۲. ۲-۲. نقد رسیدگی در شعب دادگاه خانواده ۱۲۶
- ۹-۷-۲. ۳. جهات قانونی رسیدگی به جرائم علیه اطفال ۱۲۶
- ۹-۷-۲. ۱-۳. نقد جهات قانونی رسیدگی به جرائم علیه اطفال در لایحه ۱۲۶
- ۹-۷-۲. ۴. جنبه عمومی تمامی جرائم علیه اطفال در لایحه ۱۲۷
- ۹-۷-۲. ۱-۴. نقد و بررسی جنبه عمومی تمامی جرائم علیه اطفال در لایحه ۱۲۷
- ۹-۷-۲. ۵. نقش و جایگاه مددکاران اجتماعی در لایحه ۱۲۸
- ۹-۷-۲. ۱-۵. نقد و بررسی نقش و جایگاه مددکاران اجتماعی در لایحه ۱۲۸

- ۶-۷-۲. نقش همسان مددکاران اجتماعی و ضابطان قضایی در لایحه ۱۲۹
- ۱-۶-۷-۲. نقد و بررسی نقش همسان مددکاران اجتماعی و ضابطان قضایی در لایحه ۱۲۹
- ۷-۷-۲. حق ورود اضطراری بدون دستور مقام قضایی در لایحه ۱۳۰
- ۱-۷-۷-۲. نقد حق ورود اضطراری بدون دستور مقام قضایی ۱۳۰
- ۸-۷-۲. حق خروج اضطراری اطفال از خانه با تشخیص دادستان در لایحه ۱۳۰
- ۱-۸-۷-۲. نقد و بررسی نحوه حق خروج اضطراری اطفال از خانه با تشخیص دادستان در لایحه ۱۳۱
- ۹-۷-۲. سپردن به خانواده جایگزین و... در لایحه ۱۳۲
- ۱-۹-۷-۲. نقد و بررسی سپردن به خانواده جایگزین و... در لایحه ۱۳۳
- ۱۰-۷-۲. عدم احضار غیر اضطراری اطفال و نوجوانان بزه دیده در لایحه ۱۳۳
- ۱۱-۷-۲. دستور انتقال کودک و نوجوان به محل مطمئن و امن و... در لایحه ۱۳۴
- ۱-۷-۲. نقد و بررسی دستور انتقال کودک و نوجوان به محل مطمئن و امن ۱۳۴
- ۱۲-۷-۲. حق حضور در جلسات دادرسی و ارائه دفاعیه و پیشنهادات در لایحه ۱۳۴
- ۱-۷-۲. نقد و بررسی حق حضور در جلسات دادرسی و ارائه دفاعیه و پیشنهادات در لایحه ۱۳۴
- ۱۳-۷-۲. مصاحبه‌ها و تفتیشات از اطفال و نوجوانان در لایحه ۱۳۵
- ۱-۱۳-۷-۲. نقد مصاحبه‌ها و تحقیقات از اطفال و نوجوانان در لایحه ۱۳۵
- ۱۴-۷-۲. شرط هرگونه تحقیقات اطفال و نوجوانان در لایحه ۱۳۵
- ۱-۱۴-۷-۲. نقد شرط تحقیقات اطفال و نوجوانان در لایحه ۱۳۵
- ۱۵-۷-۲. تعلیق و تعویق مجازات‌های برخ جرایم علیه اطفال در لایحه ۱۳۶
- ۱-۱۵-۷-۲. نقد و بررسی تعلیق و تعویق جرایم علیه اطفال در لایحه ۱۳۷
- ۱۶-۷-۲. سلب حق دائم یا موقت ملاقات از والدین و... در لایحه ۱۳۹
- ۱-۱۶-۷-۲. نقد سلب حق دائم یا موقت ملاقات از والدین و... در لایحه ۱۴۰
- ۱۷-۷-۲. پیگیری دستورات و اقدامات توسط مددکاران در لایحه ۱۴۱
- ۱-۱۷-۷-۲. نقد و بررسی پیگیری دستورات و اقدامات توسط مددکاران در لایحه ۱۴۱
- ۱۸-۷-۲. گزارش مددکاران به قضات در لایحه ۱۴۱
- ۱-۱۸-۷-۲. نقد گزارش مددکاران به قضات در لایحه ۱۴۱
- ۱۹-۷-۲. تغییر در وضعیت کودک با گزارش و تایید قضات در لایحه ۱۴۲
- ۱-۱۹-۷-۲. نقد شرط تغییر در وضعیت کودک در لایحه ۱۴۲
- ۲۰-۷-۲. مبدأ مرور زمان قانونی در جرایم علیه اطفال و نوجوانان در لایحه ۱۴۲
- ۱-۲۰-۷-۲. نقد تغییر مبدأ مرور زمان قانونی در جرایم علیه اطفال و نوجوانان در لایحه ۱۴۲
- ۲۱-۷-۲. واحد حمایت دادگستری در لایحه ۱۴۳

۱۴۳.....	۷-۲۱-۱. بررسی و نقد واحد حمایت دادگستری در لایحه
۱۴۳.....	۷-۲۲. نوجوان بزه دیده و بزه کار توأمان در لایحه
۱۴۳.....	۷-۲۲-۱. نقد برخورد لایحه در خصوص نوجوان بزه دیده و بزه کار
۱۴۴.....	۷-۲۳. سایر ترتیبات رسیدگی به جرایم در لایحه
۱۴۴.....	۷-۲۳-۱. نقد و بررسی سایر ترتیبات رسیدگی به جرایم در لایحه
۱۴۴.....	۷-۲۴. آیین نامه اجرایی این لایحه
۱۴۴.....	۶-۴-۲۴-۱. نقد عبارت آیین نامه اجرایی لایحه
۱۴۴.....	۷-۲۵. نسخ قانون ۱۳۸۱
۱۴۵.....	۲-۲۵. نقد نسخ کلی قانون ۸۱
۱۴۵.....	۸-۲. نتیجه گیری و پیشنهاد
۱۴۹.....	ضمائم
۱۴۹.....	۳-۱. متن غیر رسمی لایحه - سابق از کودکان و نوجوانان با آخرین اصلاحات در مجلس
۱۴۹.....	۳-۱-۱. گفتار نخست: کلیات
۱۵۱.....	۳-۱-۲. گفتار دوم: تشکیلات
۱۵۱.....	۳-۱-۲-۱. مبحث اول: شورای عالی حمایت از کودکان و نوجوانان
۱۵۴.....	۵-۲-۲-۲. مبحث دوم: وظایف دستگاه های اجرایی
۱۶۵.....	۳-۱-۳. گفتار سوم: اصول و تدابیر حمایتی و پیشگیرانه
۱۷۰.....	۳-۱-۴. گفتار چهارم: جرایم و مجازاتها
۱۷۸.....	۳-۱-۵. گفتار پنجم: تحقیق و رسیدگی
۱۸۴.....	۳-۲. قانون حمایت از کودکان و نوجوانان ۱۳۸۱
۱۸۶.....	۳-۲-۱. گفتار نخست - کلیات
۱۸۹.....	۳-۲-۲. گفتار دوم - روند اجرایی
۱۹۰.....	۳-۲-۳. گفتار سوم - وظایف سازمانها و نهادهای همکار در سازماندهی کودکان خیابانی
۱۹۲.....	۳-۲-۴. گفتار چهارم - هماهنگی و نظارت
۱۹۳.....	۳-۲-۵. گفتار پنجم: مقررات عمومی
۱۹۸.....	۳-۳. آیین نامه ساماندهی کودکان خیابانی
۱۹۸.....	۳-۳-۱. فصل اول - کلیات
۲۰۱.....	۳-۳-۲. فصل دوم - روند اجرایی

۲۰۳-۳-۳	فصل سوم - وظایف سازمانها و نهادهای همکار در سازماندهی کودکان خیابانی	۲۰۳
۲۰۴-۳-۳	فصل چهارم - هماهنگی و نظارت	۲۰۴
۲۰۵-۳-۳	فصل پنجم - مقررات عمومی	۲۰۵
۲۰۶-۳-۳	۴-۲. گزارش احتمالی بر رویه‌ها و نحوه اجرای آنها در مراکز تحت‌نظر	۲۰۶
۲۰۶-۳-۳	۱-۴-۳. پیشگفتار	۲۰۶
۲۰۷-۳-۳	۲-۴-۳. ارزیابی کلی لایحه	۲۰۷
۲۰۸-۳-۳	۱-۲-۴-۳. نکات مثبت لایحه	۲۰۸
۲۰۹-۳-۳	۲-۲-۴-۳. ایرادات کلی لایحه	۲۰۹
۲۱۳-۳-۳	۳-۴-۳. بررسی مواد لایحه	۲۱۳
۲۱۳-۳-۳	۱-۳-۴-۳. ماده یک	۲۱۳
۲۱۶-۳-۳	۱-۴-۳. ماده ۳	۲۱۶
۲۱۸-۳-۳	۳-۱-۳. فصل دوم (مواد ۴ و ۵ و ۶)	۲۱۸
۲۲۲-۳-۳	۱-۴-۳. اصل سبب - جرائم و مجازات‌ها	۲۲۲
۲۳۹	منابع	۲۳۹
۲۳۹	الف - قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها، لایح و اسناد داخلی و خارجی	۲۳۹
۲۴۱	ب - کتب و مقالات فارسی	۲۴۱
۲۴۵	ج - منابع کتب و مقالات عربی	۲۴۵
۲۴۶	د - منابع انگلیسی	۲۴۶

پیشگفتار

واقعیت آن است که حقوق اسلام حقوقی متکامل و جامع است. از دیرباز کتاب‌های بسیاری در زمینه‌های مختلف حقوق اسلامی تدوین شده و در آنها احکام اشخاص، معاملات، قضاوت، جزائیات تا مقررات صلح و جنگ و حقوق بین‌الملل عمومی و خصوصی مطرح و مورد تدقیق و تفصیل قرار گرفته است و هیچ موضوع حیاتی نیست که دین مبین اسلام برای آن حکم نداشته باشد. با این حال از افتخارات فقه امامیه آن است که جای بحث و بررسی و اجتهاد همچنان حساس و مستعد است. اما متأسفانه کونهای برخی متخصصان این حوزه یا سطحی‌نگری و عدم توجه دقیق به این مباحث یا عدم شایسته‌نگاری و نادیده گرفتن فلسفه حقوق جزءنگر محض با روش تجزیه و تحلیل صرف و یا تابوی پوزیتیویسم و برخی دیدگاه‌های جدید که حتی در میان فلاسفه غرب نیز به ندرت مورد نقد قرار گرفته است و شاید حتی نتوان نام مکتب بر آنها اطلاق کرد، در کنار پاسداری مسأله‌محور که کم نیستند، تلقی نادرستی در برخی اذهان ایجاد کرده و موجب فاصله گرفتن از مبانی، منابع، روش‌ها، اهداف، احکام و در مجموع نظام حقوقی اسلام که متضمن سعادت‌مندی انسان می‌باشد گردیده است. امید است این تلاش مختصر مقبول انسان کامل حضرت بقیة‌الله‌الاعظم (عج) را و روح‌العالمین فداه قرار گیرد و بتواند اندکی بر غنای فرهنگ حقوقی کشورمان بیفزاید و مورد استفاده اساتید محترم، دانشجویان، دانش‌پژوهان و عموم دست‌اندرکاران نظام حقوقی ایران قرار گیرد و از نظرات خود ما را هم بی‌بهره نگذارند.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رضا زهروی، محسن صفری

* rezazahravi@ut.ac.ir

safurimohsen@ut.ac.ir

مقدمه

حقوق کودک و حمایت‌ها و مساعدت‌های مربوط به آن به لحاظ این که از یک سو بیش از ربع جمعیت کودکان جهان در کشورهای اسلامی زندگی می‌کنند و حوادث و مصائب متعددی که در اثر اشغال دولتهای خارجی در کشورهایی همچون یمن، بحرین، عراق، افغانستان، و فلسطین سبب کشتار هزاران طفل مسلمان گردیده و از سوی دیگر بلایا و مصائبی مانند زلزله و سونامی‌ها به شدت آنها افزوده است این مصائب و آثار نامطلوب به حقوق که در غرب نیز غوغا می‌کند، برای مثال نیمی از بارداری‌های ناخواسته در فرانسه با استفاده از داروطلبانه مواجه شده‌اند.^۱

اتخاذ سیاست افتراقی در حمایت از کودکان در قوانین و اسناد مختلف حقوقی (اعم از هنجار آفرین و تقابلی) همراه با اسناد منطقه‌ای و بین‌المللی مصوب سازمان ملل متحد که به واسطه تأثیر آن از قدرت کشورهایی خاص همچون فرانسه، انگلستان و آمریکا، آثار نگرش‌های غربی و غیر اسلامی در آنها مشهودتر است و خواه در اسناد مصوب سازمان‌های اسلامی همچون OIC (The Organization of the Islamic Conference) ضرورت جدی پیدا می‌نماید و بررسی تعامل این اسناد که به لحاظ موضوعی مرتبط و مشابه‌اند اولاً بیان‌گر نقاط قوت و مثبت هر یک از این اسناد است و ثانیاً زمینه‌ساز تبیین دقیق و موشکافانه چارچوب حقوق اسلامی و بررسی استیجاری‌های مترقی آن است.

بر اساس دلایل اشاره شده اهداف اسلامی و تلاش‌هایی که در جهت پاسخگویی مناسب و کامل حمایت از کودکان و ترسیم حقوق ایشان در OIC صورت پذیرفت، سندی با عنوان میثاق حقوق کودک در اسلام در تاریخ تیرماه سال ۱۳۸۴ شمسی برابر

۱. برای مطالعه تفصیلی در این خصوص و سایر موارد مشابه در فرانسه، اتریش، اسپانیا، آلمان، انگلستان، سوئد،

هلند، یونان، رومانی، بلژیک، اتریش و... مراجعه شود به مجموعه نویسندگان، ۱۳۸۸، ۵۸ الی ۶۱.

با جمادی الاولی ۱۴۲۶ هجری قمری به تصویب اعضای رسید که بررسی مقایسه‌ای آن در خصوص کودک‌انگاری سن‌مدار از اهمیت شایان توجهی برخوردار است. در این راستا و با عنایت به مطالعات تفصیلی و متعددی که در خصوص کنوانسیون حقوق کودک مصوب سازمان ملل متحد صورت پذیرفته است،^۱ ضرورت بیش از پیش مطالعه اسناد بین‌المللی به ویژه اسناد دارای صبغه اسلامی همچون میثاق حقوق کودک در اسلام مضاعف شده است.

بر این اساس در این کتاب نخست پیشینه‌ای مختصر در خصوص اسناد و مقرراتی که به نوعی زمینه‌ساز تصویب میثاق حقوق کودک در اسلام محسوب می‌شوند مورد اشاره قرار می‌گیرد. پس از آن ضمن ترسیم برخی ابعاد حقوقی و روانی مربوط به کودک و گستره کودک‌انگاری با نگرش‌های گوناگون در آن آشنایی یافته تا بتوان تعامل کنوانسیون حقوق کودک و میثاق حقوق کودک در اسلام را در این زمینه به نحو روشن‌تری تبیین نمود. در "کودک‌انگاری سن‌مدار محض" میثاق حقوق کودک در اسلام با همین حق در ماده مشابه آن در کنوانسیون حقوق کودک سازمان ملل متحد مقایسه می‌شود؛ در نهایت براساس آنچه تبیین شده ضمن پیشنهاداتی، جهت چگونگی تصویب قانون الحاق به میثاق حقوق کودک در اسلام تقدیم می‌گردد و پس از این قسمت که به نوعی مقدمه کتاب و مبین نقد کتاب‌های غربی و بررسی تطبیقی موضوع محسوب می‌شود به نقد و بررسی لایحه حاکمیت از کودکان و نوجوانان می‌پردازیم؛ چنانکه می‌دانیم این لایحه که در وهله نخست با پیشبرد کلیات توسط مرکز پژوهش‌های مجلس در تهران و نیز مرکز تحقیقات مجلس در قم مواجه شد^۲ و

۱. مصفا، نسرین و همکاران، (۱۳۸۳) کنوانسیون حقوق کودک و بهره‌وری از آن در حقوق داخلی ایران، تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی و برنامه عمران ملل متحد، ص ۶۹.

۲. بر اساس گزارش اجمالی بررسی لایحه از نظر مرکز تحقیقات مجلس در قم: لایحه ایرادات و کاستی‌هایی دارد و به خوبی از دستاوردها و آموزه‌های اسلامی سیراب نشده و حتی فاقد برخی از اصول و استانداردهای بین‌المللی است؛ از این رو پیشنهاد می‌شود، در حال حاضر از تأیید کلیات آن خودداری گردد و فرصتی فراهم شود تا با حضور کارشناسان، این لایحه به طور کامل مورد ترمیم و اصلاح قرار گیرد.

مرکز یاد شده صریحا مقرر نمود " این انتظار به جاست که با توجه به منابع غنی اسلامی، معارف و آموزه‌های پر ارزش اهل بیت (ع) و نیز کنوانسیون‌ها و اسناد بین‌المللی مختلف در زمینه حقوق کودک، مانند اعلامیه جهانی حقوق کودک، پیمان نامه حقوق کودک و پروتکل‌های الحاقی، میثاق حقوق کودک در اسلام، مقاوله نامه بدترین اشکال کار کودک، رهنمودهای ریاض و نیز تجربه توفیق آمیز برخی کشورها در این زمینه لایحه‌های جامع تدوین گردد. لیکن متأسفانه لایحه حاضر فاقد اصول لازم و فراگیری مناسب است و در حد انتظار از کشور عزیز اسلامی ما نیست "

با این وصف لایحه مورد اشاره اکنون در مجلس با تغییر عنوان به لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان در حال اصلاح و بومی شدن است که با مباحث متعدد شکلی و ماهوی اطفال و نوجوانان از حقوقی و کیفری مرتبط است و نقد آن از منظر حقوق ایران و فقه امامیه و بعضا اسلام بین‌المللی که ایران به آنها پیوسته یا ممکن است بپیوندد زمینه طرح دیدگاههای تطبیقی و تخصیص اسلامی را تا حدودی فراهم ساخته است که نگارندگان کوشیده‌اند با تقدیم آن به عالی حقوق اطفال و نوجوانان را فراهم سازند هرچند مدعی نیستند در این راه انگونه که نیاز و مورد انتظار بود موفق شده باشند از اینرو ابداء از نقد و پیشنهاد خوانندگان عزیز و فاضلین خود را مستغنی نمی‌دانند.